

3. Ансофф И. Стратегическое управление: сокр. пер. с англ. / И. Ансофф; науч. ред. и авт. предисл. Л. И. Евенко. – М.: Экономика, 1989. – 519 с.
4. Ламбен Ж.-Ж. Стратегический маркетинг. Европейская перспектива: пер. с франц. / Ж.-Ж. Ламбен. – СПб.: Наука, 1996. – 267 с.
5. Карлоф Б. Деловая стратегия: концепция, содержание, символы / Б. Карлоф. – М.: Прогресс, 1991. – 453 с.
6. Шершньова З. Є., Оборська С. В., Ратушний Ю. М. Стратегічне управління: навч.-метод. посіб. для самост. вивч. дисц. – К.: КНЕУ, 2001. – 232 с.
7. Стратегії підприємства: монографія / Ковтун О. І. – Львів: Видавництво Львівської комерційної академії, 2008. – 424 с.
8. Саєнко М.Г. Стратегія підприємства: Підручник. – Тернопіль: «Економічна думка». – 2006. – 390 с.
9. Горелов Д.О. Стратегія підприємства: навч.-метод. посіб. [для студ. вищ. навч. закл.] / Д.О. Горелов, С.Ф. Большенко. – Харків: Вид-во ХНАДУ, 2010. – 133 с.
10. Савченко Ю. Т. Формування стратегії розвитку машинобудівних підприємств у ланцюгу поставок / Ю. Т. Савченко // Вісник Національного університету "Львівська політехніка". Логістика. - 2014. - № 811. - С. 316-324. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/VNULPL_2014_811_50.

Одержано 11.05.17

УДК 330.142.26

С.А. Фрунза, доц., канд. екон. наук, Н.М. Макарицька, магістр гр.ФК-15 -2М

Центральноукраїнський національний технічний університет

Основні напрями ефективного використання оборотного активу сільськогосподарського підприємства

У статті досліджено теоретичні аспекти сутності категорії "оборотні активи", особливості формування та використання оборотних активів сільськогосподарського підприємства. Розглянуто підходи до управління оборотних активів на підприємстві, а також запропоновані напрями ефективного фінансування та використання оборотного активу.

оборотні активи, оборотні засоби, оборотні кошти, оборотний капітал, механізм управління оборотними активами

В умовах ринкової економіки всі підприємства зацікавлені в ритмічному і стабільному функціонуванні. Щоб досягти високих результатів, потрібна чітко побудована, обґрунтована й ефективна політика управління активами. Важливою складовою системи фінансового менеджменту підприємств є механізм управління оборотними активами, оскільки вони є мобільною частиною майна підприємства, яка за нормальних умов діяльності підприємства перетворюється на грошові кошти в результаті отримання виручки від продажу.

Оборотні активи складають значну частку усіх активів підприємства і саме вони зумовлюють стійке фінансове становище підприємства, та його інвестиційну привабливість. Якщо підприємство забезпечене достатньою кількістю необхідних елементів оборотних активів, то його діяльність, як правило, є ефективною.

Розробка досконалого механізму управління оборотними активами і дієве застосування його на практиці є досить актуальною проблемою в даний час, оскільки ефективне формування і регулювання обсягу оборотних активів сприятиме підтримці оптимального рівня ліквідності, забезпечить оперативність виробничого і фінансового циклів діяльності, а отже високу платоспроможність і фінансову стійкість підприємства.

Значний внесок у дослідження проблем управління оборотними активами зробили такі вчені, як І.О. Бланк, С.В. Калабухова, В.В. Ковальов, М.Г. Чумаченко та ін. [2-4, 7]. Разом з тим, існує ціла низка теоретичних і практичних питань, які все ще залишаються не вирішеними і на рівні сільськогосподарської галузі в цілому, і в окремих підприємствах. Серед них, передусім, можна назвати проблеми оцінки ефективності використання оборотних активів, удосконалення системи контролю, нейтралізації впливу кризових явищ на їх формування.

Метою нашої статті й стало дослідити теоретичні аспекти оборотних активів сільськогосподарських підприємств, джерел їх утворення та виявлення основних напрямків ефективного їх використання.

Оборотні активи є однією зі складових частин майна підприємства, стан та ефективність використання яких безпосередньо впливають на ефективність його функціонування. На сучасному етапі економічного розвитку більшість сільськогосподарських підприємств

гостро відчувають дефіцит оборотних активів. Основною причиною такого явища стала відсутність на підприємствах ефективної системи управління оборотними активами.

На даний момент існує велике різноманіття понять серед яких «оборотні кошти», «оборотні засоби», «оборотні активи», «Оборотний капітал». Враховуючи, що національна економіка перебуває на етапі подолання кризи як на мікро- та макрорівня, а формування ефективного механізму управління оборотними активами займає важливе місце, необхідно з'ясувати зміст зазначених понять.

Поняття оборотні активи зустрічається в економічній літературі приблизно з початку минулого століття. Термін «оборотні активи» трактується по-різному, в залежності від етапів розвитку економіки.

Згідно Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» оборотні активи – це «гроші та їх еквіваленти, що не обмежені у використанні, а також інші активи, призначені для реалізації чи споживання протягом операційного циклу чи протягом дванадцяти місяців з дати балансу» [5].

Таким чином, дослідивши роботи вчених, можна прослідкувати становлення та розвиток поняття «капітал» і «оборотний капітал» (рис. 1).

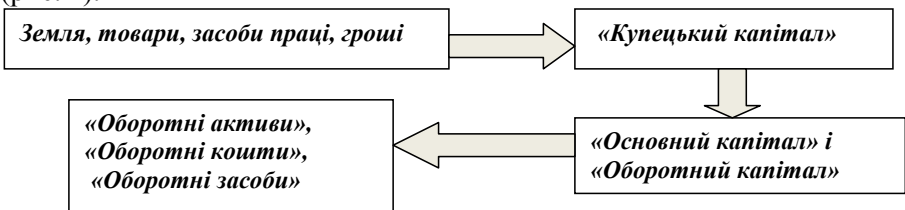

Рисунок 1 - Схема еволюції поняття «оборотні активи» у теорії економічних наук

Отже, на основі вище наведеної схеми (рис.1), можна зробити висновок про те, що спочатку термін «капітал» означав землю, товари, засоби праці, гроші. Потім, Арістотель виокремив грошову складову капіталу «купецький капітал», але різко засуджував такий капітал, вважаючи його неприродним, і надавав перевагу натуральному виробництву. Але з розвитком торгівлі грошовий (купецький) капітал набирає все більшої популярності, стаючи об'єктом дослідження

меркантилістів. З розвитком науково-технічного прогресу та виробництва капітал набуває все ширшого значення, вміщує в собі все більше елементів, що приводить до поділу його фізіократами на «основний» і «оборотний». Подальші дослідження вчених надавали розвиток кожному із цих понять. Звернувши увагу на оборотний капітал, відмітимо, що розвивається не тільки трактування вказаного поняття, але з'являються нові його ознаки: оборотність, одноразовість використання. А уже з розвитком економічної науки у XX столітті з'явилися такі поняття як «оборотні активи», «оборотні кошти», «оборотні засоби».

Проаналізувавши поняття «оборотні активи» у різних літературних джерелах, можна виділити декілька підходів економістів до трактування сутності даного поняття [1]:

- сукупність оборотних фондів та фондів обігу;
- оборотні засоби підприємств, що відображаються в активі їх бухгалтерського балансу;
- грошові кошти та їх еквіваленти, а також інші активи, що використовують в одному операційному циклі;
- сукупність майнових цінностей, які обслуговують поточну господарську діяльність підприємства і повністю споживаються протягом одного операційного циклу;
- засоби підприємства, які повністю переносять свою вартість на вартість виготовленої продукції.

Трактування «оборотних активів», наведені у вітчизняній літературі, істотно відрізняються від тих, що наводяться в західних виданнях з фінансового менеджменту.

Згідно Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» оборотні активи – це «гроші та їх еквіваленти, що не обмежені у використанні, а також інші активи, призначені для реалізації чи споживання протягом операційного циклу чи протягом дванадцяти місяців з дати балансу» [5].

Проаналізувавши вищенаведені визначення оборотних активів, запропонуємо власне бачення даного поняття. *Оборотні активи* – це сукупність усіх майнових цінностей підприємства, що обслуговують поточний господарський процес і повністю споживаються протягом одного операційного циклу, що пов'язаний з виробничо-комерційною діяльністю підприємства.

Крім того, оборотні активи – це перш за все ті активи, без яких неможливе ведення господарської діяльності підприємства. Оборотнім капіталом на кожному підприємстві, зокрема сільськогосподарському оперують щоденно: закуповують сировину і матеріали, використовують їх у виробництві, відвантажують готову продукцію, отримують грошові кошти від дебіторів.

Якщо відбувається нестача оборотного капіталу, це може спричинити зупинку діяльності підприємства або погіршити його ліквідність, а надлишок означатиме, що частина капіталу не приносить прибутку.

Одним із напрямів підвищення ефективності використання оборотних активів є оптимізація їх розподілу між сферами виробництва та обігу, а тому підприємству потрібно виділити які фактори можуть вплинути на джерела формування оборотних активів підприємства.

На ефективність використання оборотних активів на підприємствах сільського господарства впливає дві групи специфічних факторів: зовнішні і внутрішні (рис. 2)

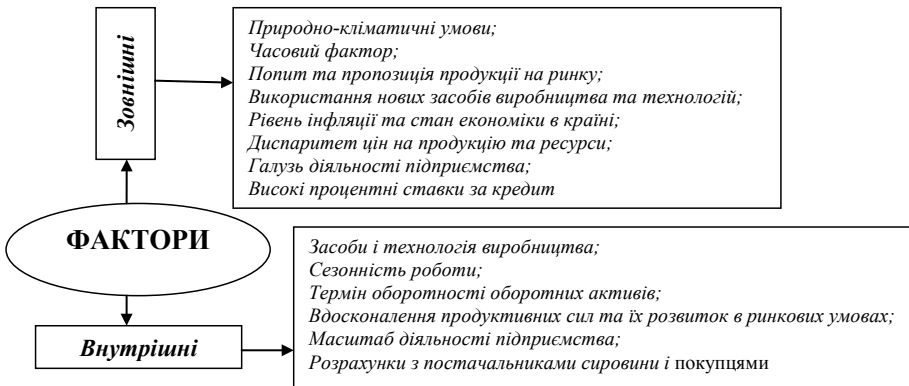

Рисунок 2 - Фактори впливу на ефективність використання оборотних активів сільгоспідприємств

Їх незбалансованість нині є однією з основних причин незадовільного фінансового стану суб'єктів господарювання сільського господарства.

Зовнішні фактори оборотності – це ті, які підприємство може врахувати, проаналізувати, та на основі аналізу розробити певні рекомендації з функціонування, хоча безпосереднього впливу на них немає. Значний фінансовий тиск зовнішнього середовища на підприємства сільського господарства призводить до згорання виробництва і, як наслідок, до зниження якісних і кількісних характеристик виробничих засобів. Відносно недостатня кількість оборотних активів не дозволяє суб'єктам господарювання сільського господарства здійснювати розширене відтворення, а наявність низької прибутковості унеможливорює використання власних джерел фінансових ресурсів для самофінансування. У нинішніх умовах господарювання значно погіршився фінансовий стан більшості сільськогосподарських підприємств.

На сучасному етапі розвитку економіки до найважливіших зовнішніх чинників, що впливають на стан і використання оборотних коштів, відносяться диспаритет цін на продукцію сільського господарства і матеріально-технічні ресурси. Диспропорції у цінах на матеріально-технічні ресурси промислового виробництва і сільськогосподарську продукцію роблять вельми відчутний вплив на економічні показники ефективності використання оборотного капіталу сільськогосподарських підприємств.

Сільськогосподарські підприємства, як і вся економіка країни, не зуміли вчасно пристосуватися до неї та розробити і використати в практичній діяльності адекватні інструменти боротьби з нею. Україна переживає період високих темпів розвитку інфляційного процесу [6].

Так як, сільське господарство є капіталомісткою галуззю, і її ефективне функціонування неможливе без достатніх обсягів фінансових ресурсів у сучасних умовах важливим є впровадження сучасних механізмів управління дебіторської заборгованості, грошовими коштами, поточними фінансовими інвестиціями і запасами.

Таким чином, аналіз факторів, що впливають на джерела формування оборотних активів, дає змогу покращити систему управління оборотними коштами на підприємстві.

З урахуванням проблем, що характеризують механізм управління оборотними активами сільськогосподарського підприємства нами запропонована модель управління фінансуванням оборотних активів сільськогосподарського підприємства (рис. 3), що дозволить

послідовно перейти від аналітичних управлінських рішень і заходів до регулюючих, забезпечить ефективність їх реалізації.

Проте слід пам'ятати, що ефективне управління оборотними активами перш за все базується на аналізі зовнішнього і внутрішнього середовища функціонування підприємства, крім того і певними особливостями управління їх основними структурними елементами, такими як: запаси, дебіторська заборгованість та грошові кошти.

Для того, щоб ліквідувати виявлені проблеми на підприємстві (збільшення дебіторської та кредиторської заборгованості, запасів та інші), необхідно: прискорити оборотність капіталу, запровадити систему фінансового планування, оптимізувати структуру капіталу, покращити процеси управління майном, здійснити заходи щодо покращення контролю фінансової діяльності. Основні напрями прискорення оборотності капіталу:

1. Скорочення тривалості виробничого циклу за рахунок інтенсифікації виробництва (використання нових технологій, механізації та автоматизації виробничих процесів, підвищення рівня продуктивності праці, більш повне використання виробничих потужностей підприємства, трудових і матеріальних ресурсів тощо);

2. Поліпшення організації матеріально-технічного забезпечення з метою безперебійного забезпечення виробництва необхідними матеріальними ресурсами та скорочення часу знаходження капіталу в запасах;

3. Скорочення часу знаходження коштів в дебіторській заборгованості; 4. підвищення рівня маркетингових досліджень, направлених на прискорення просування товарів від виробника до споживача (включаючи вивчення ринку, вдосконалення товару і форм його просування до споживача, формування правильної цінової політики, організацію ефективної реклами і т.п.) [3] .

Перелічені заходи дадуть змогу отримувати більше коштів від реалізації продукції за рахунок зменшення періоду оборотності капіталу.

Таким чином, основними шляхами по підвищенню ефективності використання оборотних коштів на підприємствах, що займаються сільськогосподарською діяльністю можна вважати: збільшення об'єму зроблених послуг; зниження собівартості процесу надання послуг; зниження витрат підприємства; систематичний контроль за розподілом засобів виробництва; підвищення продуктивності праці

працівників; підвищення кваліфікації фахівців; впровадження новітніх технологій; створення маркетингових служб на підприємстві; реконструкція і модернізація підприємства.

	1. Аналіз стану фінансування оборотних активів за звітний період	1. Аналіз обсягу та оптимального рівня оборотних активів
		2. Аналіз складу оборотних активів
		3. Аналіз чистого робочого капіталу
		4. Аналіз джерел фінансування оборотних активів
		5. Аналіз ефективності використання оборотних активів
	2. Визначення основних чинників, що впливають на формування оборотних активів	1. Чинників <i>об'єктивних</i> (високий темп інфляції, нестабільна податкова політика, відсутність платоспроможного попиту) і <i>суб'єктивних</i> (відсутність контролю, неефективний менеджмент)
		2. Чинники <i>непрямого впливу</i> (макроекономіка) та <i>прямого впливу</i> (мікроекономіка)
	3. Обґрунтування політики фінансування оборотних активів	1. Політика забезпечення оборотними активами товарообороту (мінімізація витрат, забезпечення ліквідності та платоспроможності, управління дебіторською заборгованістю та грошовими коштами та ін.)
		2. Формування складу оборотних активів (збалансування джерел їх фінансування)
	4. Розрахунок загальної потреби в оборотних активах	1. <i>Аналітичний метод</i> : $Pз = З + Дз - Кз$, де $Pз$ — фінансово-експлуатаційна загальна потреба підприємства в оборотних засобах (ФЕП); $З$ — запаси і витрати; $Дз$ — дебіторська заборгованість; $Кз$ — кредиторська заборгованість.
		2. <i>Нормативний метод</i> : $Pз = N \cdot e_i$, де N — плановий обсяг виробництва продукції; e_i — норма витрат i -го виду оборотних засобів (сировини, матеріалів, палива і т. д.) на одиницю.
		3. <i>Метод прямого підрахунку</i> потреби в оборотних засобах передбачає розрахунок запасів за кожним видом сировини і матеріалів окремо.
	5. Обґрунтування підходу до фінансування	1. <i>Агресивний тип</i>
		2. <i>Консервативний тип</i>
		3. <i>Компромісний тип</i>

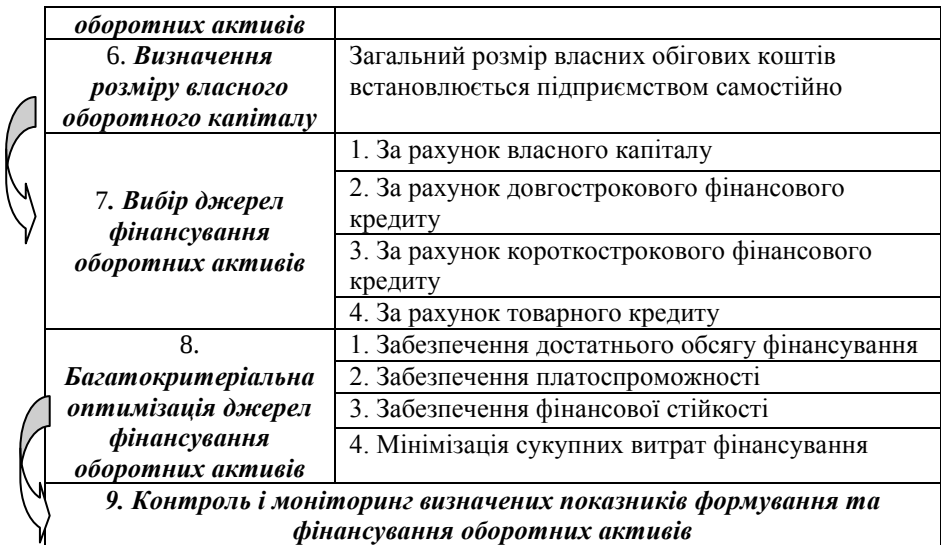

Рисунок 3 - Модель управління джерелами фінансування оборотних активів сільгосп підприємства

Отже, незважаючи на вагоме значення оборотних активів як провідного критерію успішного функціонування сільськогосподарського підприємства, вітчизняна економічна наука і практика не приділяють достатньої уваги цій економічній категорії. На сільськогосподарських підприємствах не здійснюється аналіз ефективності використання оборотних активів та не оцінюється їх вплив на фінансовий стан підприємства.

На нашу думку, є доцільним вибирати оптимальний рівень і раціональну структуру оборотних активів з урахуванням специфіки діяльності кожного підприємства. Необхідно звертати увагу і на вибір оптимального рівня джерел формування оборотних активів, враховуючи при цьому ефективність використання оборотних активів та ризику, який впливає на фінансову стійкість і платоспроможність підприємства. За такого підходу відстежувати глибину і якість проблем можна на стадії прогнозування. Україн потрібно, щоб економічна наука запропонувала виробництву методи надійного і нескладного контролю, прогнозування стану та ефективності використання оборотних активів.

Список літератури

1. Алексеев І. В. Поняття «оборотних активів» підприємства як економічної категорії / І. В. Алексеев, О. І. Ни ч // Економічний простір. – 2010. – № 42. – С. 133–137.
2. Бланк І.А. Управление капиталом: учебный курс / И.А. Бланк. – К. : Эльга, Ника- Центр, 2004. – 576 с.
3. Економічний аналіз: навч. посібник / [М.Г. Чумаченко, М.А. Болух, В.З. Бурчевський, М.І. Горбатов]. – [Вид. 2-е, перероб. і доп.]. – К. : КНЕУ, 2003. – 556 с.
4. Ковалев В.В. Финансовый менеджмент: теория и практика / В.В. Ковалев. – [2-е изд., перераб. и доп.]. – М. : ТК «Велби»; Проспект, 2007. – 1024 с.
5. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» від 07.02.2013 № 73 / Мінфін України // Офіційний вісник України. – Офіц. вид. – К., 2013. – № 19. – С. 97.
6. Офіційний сайт Державного комітету статистики України [Електронний ресурс] // Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>
7. Фінансування і кредитування підприємств АПК: навч. посібник / [Л.І. Катан, Ю.В. Масюк, С.О. Корецька та ін.]. – К. : ТОВ «ДКС-центр», 2012. – 300 с.

Одержано 17.05.17

УДК 330.341.1

В.Ю. Хачатурян, ст. гр. МЕ-15¹

Центральноукраїнський національний технічний університет

Сучасний стан фінансового забезпечення інноваційної діяльності підприємства

Досліджено сутність фінансового забезпечення інноваційної діяльності, охарактеризовано основні його складові частини, проаналізовано джерела фінансування інноваційного розвитку підприємств в Україні, зазначені напрями підвищення ефективності фінансового забезпечення інноваційної діяльності вітчизняних підприємств.

фінансове забезпечення, інноваційна діяльність, фінансові ресурси, венчурний капітал, джерела фінансування, власні кошти

© В.Ю. Хачатурян, 2017

¹ Науковий керівник: канд.екон.наук, доц. Фрунза С.А.